

HE 91/2026 VP HALLITUKSEN ESYTYS EDUSKUNNALLE LAIKSI LUONNONSUOJELULAIN MUUTTAMISESTA

Yleistä

MTK pitää esitystä kokonaisuutena tarpeellisenä. MTK pitää luonnonarvomarkkinoiden kehittämistä sekä kansallista ennallistamissuunnitelmaa koskevan sääntelyn lisäämistä luonnonuojelulakiin lähtökohtaisesti kannatettavina tavoitteina.

Kansallinen ennallistamissuunnitelma on asiakirjana yhteiskunnallisesti merkittävä ja sillä voi olla merkittäviä vaikutuksia yksityisten maanomistajien oikeuksiin ja maankäyttöön. Tästä näkökulmasta on perusteltua, että suunnitelman valmistelua koskevat toimivaltasäännökset tuodaan lainsäädäntöön. Sääntelyn lisääminen parantaa valmistelun ennakoitavuutta, läpinäkyvyyttä ja oikeusvarmuutta.

Luonnonarvomarkkinat muodostavat merkittävän uuden välineen sekä yksityisen rahoituksen ohjaamisessa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, että uusien tulonlähteiden luomisessa maanomistajille. Luonnonarvomarkkinoiden käynnistyminen ja kehittyminen edellyttävät selkeää, ennakoitavaa ja vakaata toimintaympäristöä, ja sääntelyn tulee turvata myös luonnonarvoja tuottavien maanomistajien oikeudet.

MTK pitää lisäksi perusteltuna, että suden suojeluasema päivitetään kansallisessa lainsäädännössä vastaamaan suden kansainvälistä suojeluasemaa, kun Suomi on aktiivisesti edistänyt muutosta myös kansainvälisellä tasolla.

Kansallinen ennallistamissuunnitelma

MTK pitää kansallista ennallistamissuunnitelmaa koskevan toimivaltasäännöksen sisällyttämistä luonnonuojelulakiin lainsäädäntöteknisesti selkeyttävänä ja perusteltuna ratkaisuna. Sääntely täsmentää vastuita ja menettelyjä tilanteessa, jossa ennallistamissuunnitelman merkitys kansallisessa oikeusjärjestelmässä on huomattava.

MTK kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että hallituksen esityksessä ehdotettu toimivaltasääntely rinnastaa kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelun pitkälti kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian valmisteluun. Näiden asiakirjojen oikeudellinen luonne poikkeaa kuitenkin toisistaan olennaisesti. Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia on luonteeltaan ohjaava eikä oikeudellisesti velvoittava, kun taas kansallinen ennallistamissuunnitelma on merkittävästi tätä vahvempi ohjausväline. Hallituksen esityksen mukaan suunnitelma voi sisältää myös lainsäädännöllisiä ratkaisuja koskevia linjauksia, joilla pyritään varmistamaan EU-asetuksessa asetettujen velvoitteiden toteutuminen.

Tähän liittyen MTK korostaa, että suunnitelman valmistelussa ja sitä koskevassa toimivaltasääntelyssä on otettava asianmukaisesti huomioon perustuslain keskeiset lähtökohdat. Lainsäädäntövalta

kuuluu perustuslain mukaan eduskunnalle, joka päättää myös valtiontaloudesta. Vaikka hallituksen esityksessä todetaan, ettei ehdotuksella ole suoria vaikutuksia omaisuudensuojaan, on syytä tunnistaa, että suunnitelmalla, jota tämän toimivaltasäädöksen nojalla valmistellaan, voi tosiasiallisesti olla merkittäviä vaikutuksia esimerkiksi omaisuuden käyttöön. Ehdotettuun toimivaltasääntelyyn liittyy riski siitä, että ministeriötason linjauksilla sidottaisiin ennakolta eduskunnan lainsäädäntövaltaa. MTK pitää perusteltuna, että sääntelyn perustuslainmukaisuus arvioidaan perustuslakivaliokunnassa.

MTK kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että kansallista ennallistamissuunnitelmaa tulee voimassa olevan unionin asetuksen mukaan tarkistaa säännöllisesti. Suunnitelman huomattava yhteiskunnallinen merkitys huomioon ottaen on tärkeää varmistaa, että myös näissä uudelleentarkasteluissa noudatetaan avoimia ja osallistavia valmisteluperiaatteita. Vaikka EU-asetus edellyttää osallistavuutta ja läpinäkyvyyttä myös päivitysten valmistelussa, MTK katsoo, että vastaavat vaatimukset ovat tarpeen turvata myös kansallisessa lainsäädännössä oikeusvarmuuden ja johdonmukaisen menettelyn varmistamiseksi.

MTK esittää, että pykälää täydennetään osallistumista ja vuorovaikutusta koskevalla säännöksellä seuraavasti:

Suunnitelmaa valmisteltaessa on varmistettava riittävä julkinen viestintä sekä yhteistyö ja vuorovaikutus eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Lisäksi suunnitelman luonnoksesta on varattava yleisölle tilaisuus tutustua luonnokseen ja esittää siitä mielipiteensä. Nämä velvoitteet koskevat myös suunnitelman uudelleentarkastelua ja päivittämistä.

Tällainen täsmennys vahvistaisi suunnitelman valmistelun avoimuutta ja hyväksyttävyyttä sekä varmistaisi, että myös jatkossa tehtävät päivitykset valmistellaan riittävän vuorovaikutteisesti.

Luonnonarvomarkkina

MTK pitää hallituksen esitystä luonnonarvomarkkinoiden kehittämisestä lähtökohtaisesti myönteisenä. Luonnonarvomarkkinat luovat uusia ansaintamahdollisuuksia maanomistajille ja voivat samalla täydentää julkista luonnonsuojelurahoitusta. MTK on sitoutunut toimivan luonnonarvomarkkinan edistämiseen ja pitää tärkeänä, että vapaaehtoisten luontotekojen mahdollisuus sisällytetään lainsäädäntöön.

Toimiva luonnonarvomarkkina rakentuu ensisijaisesti laadukkaiden ja uskottavien kohteiden varaan. Ekologisesti laadukkaat kohteet rakentavat luottamusta markkinaan, mikä kasvattaa luonnonarvojen kysyntää. Kun markkinoilla on kysyntää laadukkaille kohteille, edellytykset muodostuvat myös sille, että maanomistajat saavat luonnonarvojen tuottamisesta oikeudenmukaista tuloa.

Markkinoiden käynnistyminen ja kehittyminen edellyttävät selkeää, ennakoitavaa ja riittävän pysyvää sääntelyä. Lainsäädännön tulee samanaikaisesti turvata maanomistajien oikeudet ja edistää markkinoiden syntymistä. Maanomistajan näkökulmasta keskeisiä ovat päätäntävalta omasta omaisuudesta, oikeuksien selkeys sekä mahdollisuus kohtuulliseen ja ennakoitavaan tulonmuodostukseen. Sääntelyssä tulee nykyistä selkeämmin tunnistaa luonnonarvojen tuottamisen pitkäjänteisyys ja ylisukupolvellisuus. Sääntelyn on mahdollistettava luonnonarvojen ja muiden luontohyötyjen tuottaminen ja kehittäminen samoilla alueilla myös pitkällä aikavälillä. Monihyötyisyyden turvaaminen on keskeistä sekä toiminnan tehokkuuden että maanomistajien osallistumishalukkuuden näkökulmasta. Luonnonarvojen ohella alueet voisivat tuottaa esimerkiksi vesiensuojeluun, ilmastoon tai virkistykseen liittyviä hyötyjä, mikä parantaa kokonaisvaltaista tehokkuutta ja lisää maanomistajien osallistumishalukkuutta.

Koska luonnonarvojen tuottaminen perustuu pitkäaikaisiin sitoumuksiin, on erityisen tärkeää, että sääntely-ympäristö on ennakoitavaa. Merkittävät muutokset kesken sitoumusten voivat heikentää investointien toteuttamisedellytyksiä ja hidastaa markkinoiden kehittymistä. Erityisesti markkinan alkuvaiheessa on kiinnitettävä huomiota riskien jakautumiseen sekä luonnonarvokohteiden riittävään tarjontaan. Maanomistaja ei voi yksin kantaa markkinariskiä tilanteessa, jossa markkinan toiminnasta, kysynnästä ja tarvittavien luonnonarvojen määrästä on vielä vain rajallisesti kokemusta ja tietoa. Riskien hallinnan kannalta on tärkeää jatkaa pilotointia ja kokeiluja, sekä toimivien mallien kehittämiseksi että sääntelyn jatkokehittämiseksi.

Luonnonarvomarkkinoiden uskottavuus edellyttää, että järjestelmä perustuu mitattavuuteen, lisäisyyteen ja vaikuttavuuden todentamiseen. Samalla on välttämätöntä, ettei luonnonarvojen tuottajaan tai ostajaan ei tule kohdistaa kohtuutonta riskiä mahdollisista myöhemmin havaittavista poikkeamista. Ennakoituun arvioon perustuva tuotto tulee hyväksyä, ja myöhemmin monitoroinnin yhteydessä havaitut lisäiset hyödyt tulee voida lukea tuottajan eduksi.

MTK pitää ymmärrettävänä, että lieventämishierarkian noudattamista koskeva velvoite luontotekoihin liittyen kohdistetaan suuriin, kestävyysraportointivelvollisiin yrityksiin. Tämä voi lisätä luontotekojen uskottavuutta, ehkäistä viherpesun riskiä ja vahvistaa luonnonarvohehtaarien kysyntää. Samalla MTK korostaa, ettei sääntely saa muodostua niin raskaaksi, että se estää yritysten osallistumisen luontotekoihin, erityisesti tilanteissa, joissa vaikutukset syntyvät laajoissa arvoketjuissa.

MTK pitää hyvänä, että esityksessä on pyritty selkeyttämään ja yhtenäistämään luonnonarvomarkkinoihin liittyvää terminologiaa myös luontotekojen osalta. Samalla termistöön liittyy edelleen täsmenämistarpeita, jotka tulisi huomioida jatkovalmistelussa.

Esityksen tavoitteena on mobilisoida yksityistä rahoitusta luonnonsuojeluun ja ennallistamistoimiin. Tässä yhteydessä MTK kiinnittää huomiota siihen, että esityksestä ei käy selkeästi ilmi, mikä rooli suojelulla on luontotekojen yhteydessä. On epäselvää, voidaanko suojelu hyväksyä luontotekona ja sovelletaanko siihen samoja periaatteita kuin ekologisen kompensaation suojeluhyvityksessä. Suojeluun perustuvien ratkaisujen sisällyttäminen luontotekojen keinovalikoimaan on kuitenkin keskeistä luonnonarvomarkkinoiden kehittymisen kannalta ja tämä tulee tehdä sääntelyssä selkeästi.

MTK:n pilottihankkeiden perusteella voidaan jo tässä vaiheessa todeta, että nykyinen ekologisen kompensaation suojeluhyvitystä koskeva sääntely ei riittävästi tue markkinoiden kehittymistä. Erillisessä kompensaatioasetuksessa säädetty lisäisyys on suojelun osalta niin tiukasti rajattu, että jo ennestään edustavissa elinympäristöissä lisäisyyttä ei käytännössä synny. Tämä rajoittaa suojelun käyttöä keinona luonnonarvokaupassa ja hidastaa luonnonarvomarkkinoiden käynnistymistä.

Lisäksi tässä samassa yhteydessä MTK pitää tärkeänä, ja esittää, että suojeluhyvitystä koskevaa LSL:n 11 luvun 100§ tulee muuttaa siten, että sen soveltamisala ulottuu nykyistä laajemmin erilaisiin luontoarvoihin. Myös Kompensaatioasetuksen mukaista laskentaa tulee kehittää ottamaan paremmin huomioon ihmisvaikutus eli vältetty haitta sekä mahdolliset vuotovaikutukset.

Keskeistä on, että luonnonarvomarkkinoilla tunnistetaan luonnonarvoja lisäävien toimien rinnalla suojeluun perustuvat ratkaisut myös silloin, kun niitä käytetään luontotekona. Muussa tapauksessa markkinamekanismi voi ohjata pois biologisesti arvokkaiden kohteiden suojelusta, mikä olisi järjestelmän tavoitteiden vastaista.

Ehdotetut muutokset 11 lukuun

Suojeluhuvely

Suojeluhuvelyksellä tarkoitetaan *luonnonarvoiltaan* edustavan esiintymän pysyvää suojelua, joka:

- 1) ylläpitää tai parantaa luonnontilaa tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tavoiteltua tilaa estämällä luonnontilan heikentymistä aiheuttavan toiminnan; ja
- 2) tuottaa paremman ekologisen lopputuloksen kuin 99 §:ssä tarkoitetut luonnonarvoja lisäävät toimenpiteet.

100 a §

Suojeluun perustuva luontoteko

Luontotekona voidaan käyttää luonnonarvoiltaan edustavan esiintymän tai muun arvokkaan elinympäristön pysyvää suojelua, joka:

- 1) ylläpitää tai parantaa luonnontilaa tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tavoiteltua tilaa estämällä luonnontilan heikentymistä aiheuttava toiminta; ja
- 2) tuottaa luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävän ja todennettavissa olevan hyödyn pitkällä aikavälillä.

103 §

Luonnonarvojen tuottaminen

Maanomistaja voi tuottaa *luonnonarvoja lisäävillä* toimenpiteillä *tai suojelulla* luonnonarvoja käytettäväksi ekologiseen kompensaatioon ja luontotekona.

104 a § Luontoteko

Maanomistajan 103 §:n mukaisesti luonnonarvoja *lisäävillä toimenpiteillä tai suojelulla* tuotettavia luonnonarvoja voidaan käyttää luontotekona vapaaehtoiseen luontovastuullisuuden osoittamiseen.

Helsingissä toukokuun 26. päivänä 2026

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK RY

Vilma Holkko

Juristi, Luonnonsuojelu